QUALITATIVE RESEARCH JOURNAL FOR SOCIAL STUDIES

ISSN Online: 3006-4686, ISSN Print: 3006-4678

Volume No: 03 Issue No: 01 (2026)

دلشاد کلانچوی بطور مترجم تے مدون
Dilshad Kalanchavi as Translator and Editor

ڈاکٹر بدر مسعود خان
اسسٹنٹ پروفیسر
شعبہ سرائیکی
دی اسلامیہ یونیورسٹی آف بہاول پور

آصفہ بی بی
پی ایچ ڈی اسکالر
شعبہ سرائیکی
دی اسلامیہ یونیورسٹی آف بہاول پور

Abstract:
Dilshad Kalanchavi was a distinguished Saraiki writer, poet, linguist, researcher, critic, translator, and editor. His contribution to Saraiki literature is particularly significant in the fields of translation and textual editing. He translated a wide range of prose and poetry from Urdu, Arabic, Persian, and English into Saraiki, while also compiling and editing important classical Saraiki texts. His translations demonstrate a conscious effort to preserve the beauty, sweetness, fluency, idiomatic expression, indigenous vocabulary, cultural references, and regional character of the Saraiki language. His translated works include Toba Zari, Qissay Tay Parh Qissa, Anar Kali, Khwaban Wich Khayal, Saraiki Mutalay De Sau Saal, translations of Ghalib's ghazals, and the poetic translation Dilbahar. As an editor, he worked on significant classical texts such as Masnavi Yusuf Zulekha, Noor Nama, Khayaban-e-Khurram, and Meraj Nama. In the process of editing, he consulted available manuscripts, corrected textual errors, added diacritical marks, and presented the texts in a more reliable and accessible form. His efforts played an important role in preserving classical Saraiki literary heritage and making it accessible to students, researchers, and general readers. This study examines Dilshad Kalanchavi's contributions as a translator and editor and highlights his role in the development, preservation, and enrichment of Saraiki language and literature.

Keywords: *Dilshad Kalanchavi; Saraiki Literature; Translation; Textual Editing; Saraiki Language; Classical Saraiki Literature; Prose Translation; Poetic Translation; Literary Heritage; Textual Criticism*

.دلشاد کلانچوی نثر نگار، ماہر لسان، محقق، نقاد تے شاعر دے نال نال مترجم تے مدون وی ہَن، انہاں نے نثری تے منظوم ڈوہائیں قسماں دے تراجم کیتے تے بہوں ساریاں کتاباں تدوین و ترتیب کیتی۔

ترجمہ تے تدوین دے لحاظ نال دلشاد کلانچوی سئیں نے سرائیکی زبان دی خوبصورتی، مٹھاج، جاذبیت، ٹھیٹھ لفظ، اثر انگیزی، مقامی استعارے، علاقائی رنگ کوں مد نظر

QUALITATIVE RESEARCH JOURNAL FOR SOCIAL STUDIES

ISSN Online: 3006-4686, ISSN Print: 3006-4678

Volume No: 03 Issue No: 01 (2026)

رکھیا۔ کیونکہ قدیم نثری تے شعری تخلیقات کوں ترجمے تے تدوین دے عمل سانگے منتخب کرݨ واسطے انہاں سب چیزاں دی پہوں لوڑ ہئی۔ ترجمے تے تدوین دا کم دلشاد کلانچوی دی شعوری کوشش ہئی۔

کہیں ہک زبان دے متن کوں کہیں ڈوجھی زبان وچ متن دے طور تے پیش کرݨ کوں ترجمہ آکھیا ویندے۔ ایہہ آکھیا ونج سگدے کہ ترجمہ کہیں متن کوں ڈوجھی زبان وچ منتقل کریندے ہوئے اوندی تعبیر کریندے ، یعنی ترجمے دا عمل ہک علمی یا ادبی شہ پارے کوں ڈوجھے شہ پارے وچ بدلݨ دا عمل ہے۔ انگریزی زبان وچ ترجمے واسطے Translation دا لفظ استعمال تھیندے، جبکہ لاطینی زبان وچ ایندا مطلب "پار گِھن ونجݨ" ہے۔

موجودہ دور کیونکہ ہک ترقی یافتہ دور ہے ایں دور وچ کمپیوٹر دے استعمال دی وجہ توں دنیا گلوبل ویلیج (global Village) دی شکل اختیار کر چکی ہے۔ سرائیکی زبان کوں وی ترقی دی ایں دور وچ باقی زباناں دے نال قدم نال قدم ملا تے ٹُرݨا ضروری ہے تاکہ سرائیکی زبان وی ادبیات عالم توں آشنا تھیوے۔ سرائیکی اہل قلم اُتے ماں دھرتی دا ایہہ فرض ہے کہ اوہ اپݨی ماں ہولی دی خدمت کرن، انہاں دا ترجمہ کر تے سرائیکی دی جھولی کوں علمی تخلیقاں نال بھرن تاکہ ماں دھرتی دے قرض کوں کجھ لہا سگݨ۔

دلشاد کلانچوی دا آکھݨ ہے :

> " ترجمے دا عمل انسان شعوری طور تے پوری ذمہ داری نال سر انجام ڈیندے تاں جو کہیں غیر زبان وچ اصل متن دے مطالب تے معانی دی ترجمانی وچ کوئی کسر نہ رہ ونجے"(1)

ڈوجھیاں زباناں دے ادب تے افکار و نظریات کوں سمجھݨ نال سرائیکی زبان دے لکھاری تے قارئین ڈوہائیں کوں اپݨے نظریات وچ وسعت پیدا کرݨ دا موقع وی مل ویسی۔ ڈاکٹر گُل عباس اعوانؔ ترجمے دی اہمیت بیان کریندے ہوئے لکھدن:

> " عالمی ادبیات دے تراجم آفاقی ذہن بݨاوݨ وچ مدد ڈیسن، لوک رنگ نسل، مذہبی علاقائی تعصب توں باہر آوݨ شروع تھی ویسن، انسانی مشترکہ دے جذبے، قدراں تے اتحاد یگانگت دے موضوعات سامݨے آسِن"(2)

QUALITATIVE RESEARCH JOURNAL FOR SOCIAL STUDIES

ISSN Online: 3006-4686, ISSN Print: 3006-4678

Volume No: 03 Issue No: 01 (2026)

سرائیکی زبان وچ زیادہ تر ترجمے اردو، عربی، انگریزی تے فارسی زباناں دے تھیے۔ انہاں ترجمیاں وچ کجھ اینجھے وی شامل ہن جنہاں دی وجہ توں سرائیکی زبان کوں علمی ، ادبی تے سائنٹیفک زبان دا درجہ حاصل تھیا۔ سرائیکی زبان وچ تھیوݨ والے تراجم دیاں ڈو قسماں ہِن۔

منژور۔ منظوم

انہاں ڈوہائیں قسماں دے وچ جتنے وی موجود دور تک تراجم تھین انہاں وچ سب توں زیادہ تراجم دینی ادب دے زمرے وچ آندن، ایندی وجہ شاید ترجمہ نگاراں دی اپݨی مذہب نال ڈھیر عقیدت ہے۔

مکمل قرآن پاک دے تراجم دے حوالے نال وڈا ناں ڈاکٹر مہر عبدالحق تے پروفیسر دلشاد کلانچوی دا ہے۔

ڈاکٹر مقبول گیلانی لکھدن:

" سوکھے سرائیکی ترجمے والا قرآن شریف پروفیسر
دلشاد کلانچوی دی تصنیف ہے جیندے ڈو ایڈیشن
1983ء تے 1991ء وچ شائع تھی چکن"(3)

قرآن پاک دا سرائیکی ترجمہ دلشاد کلانچوی دا ہک بہترین علمی کارنامہ ہے۔ کیونکہ آپ کوں عربی زبان تے مکمل مہارت حاصل ہئی ایں وجہ توں کئی سالاں دی محنت تے کوشش نال آخر کار 1983ء وچ مکمل قرآن پاک دا سرائیکی ترجمہ چھپ تے آ گیا، ایہہ ترجمہ کل 744 صفحات تے مشتمل ہے، انہاں دا ایہہ کم ان شاء اللّٰہ انہاں دی بخشش دا وسیلہ بݨسی۔

دلشاد کلانچوی نے نہ صرف اردو دیاں کلاسیکی کتاباں دا سرائیکی ترجمہ کر کے کلاسیکی ادب دے ودھارے واسطے کم کیتا بلکہ انہاں نے عربی تے انگریزی زبان توں سرائیکی زبان وچ ترجمہ کر کے سرائیکی ادب وچ اپݨا ہک منفرد مقام حاصل کیتا۔ ایندی وجہ شاید انہاں دی ترجمے دے فن کوں باریک بینی نال تے اوں تے عبور حاصل کرݨ ہا، کیونکہ اوہ ترجمے دی روح توں واقف ہن، دلشاد کلانچوی نے اپݨے تراجم تے پہوں محنت مشقت کیتی، شاید انہاں توں بہتر ترجمے دی مشقت سرائیکی وچ کہیں نہ کیتی ہووے۔

نثری تراجم دے حوالے نال سب توں پہلا ترجمہ خواجہ غلام فرید دیاں کافیاں دا اردو ترجمہ "انتخاب دیوان خواجہ غلام فرید رحمۃ اللّٰہ علیہ" دے ناں‌نال 1973ء وچ کیتا۔ ایہ ترجمہ اردو زبان وچ با محاورہ تے سلیس اردو ترجمہ ہے، دلشاد کلانچوی دا ایہ

QUALITATIVE RESEARCH JOURNAL FOR SOCIAL STUDIES

ISSN Online: 3006-4686, ISSN Print: 3006-4678

Volume No: 03 Issue No: 01 (2026)

ترجمہ انتہائی سریع فہم تے دلکش ہے، کیوں جو آپ خواجہ غلام فرید دے جملہ محاسن شعری تے فکری اوصاف و خصائس دے بہترین جاٹوں ہَن تے بے حد عقیدت مند وی ہَن۔ ترجمہ دی ایں کتاب وچ کل 100 کافیاں دا ترجمہ کیتا گئے۔

کتاب دے آخر وچ تلمیحات و تشریحات کوں وی پیش کیتا گے، کافیاں وچ شامل مشکل الفاظ تے جنہاں دے ناں حروف تہجی دی ترتیب نال شامل کیتے گن، دلشاد کلانچوی سئین دا ایہ ترجمہ آونڑ والے وقت وچ تحقیق کاراں تے نقاداں واسطے تحقیق دے بہوں سارے در کھلیسی۔

شہاب دہلوی لکھدن:

> " دلشاد کلانچوی نے جتھاں دیوان دے انتخاب وچ وقتِ نظر دا ثبوت ڈیندے ہوئیں ایہ کوشش کیتی اے کہ انتخاب خواجہ غلام فرید دے جملہ محاسن شعری تے انہاں دے فکری اوصاف دا نمائندہ ہووے اتھاں اوندے اردو ترجمے وچ بے انتہا کوشش تے سعی یا تجسس توں کم گھن تے اوں کوں ایں طرح سریع الفہم بنڑا ڈتے کہ اررد و تے سرائیکی والے مساوی طور تے ایں توں مستفید ، محفوظ تھی سگدن"(4)

دلشاد کلانچوی نہ صرف سرائیکی زبان دے ماہر ہَن، بلکہ آپ کوں اردو تے فارسی زبان تے وی عبور حاصل ہا جیندی وجہ توں آپ نے خواجہ غلام فرید دیاں کافیاں دا اردو ترجمہ خوبصورت پیرائے وچ کیتا، کیوں جو آپ خود شاعر ہن ایں واسطے شاعری دے اصول و ضوابط توں واقف ہَن، شہاب دہلوی لکھدن:

> " پروفیسر دلشاد کلانچوی جتھاں اردو زبان دے ہک چنگے ادیب تے شاعر ہَن اُتھاں ملتانی، بہاولپوری زبان انہاں دے گھر دی خادمہ ہے اوہ جیڑھی بے تکلفی نال اپنڑی زبان وچ شعر آہدے ہَن اوں روانی تے آسانی دے نال آپڑین خیالات کوں اردو دا جامہ پوواوڑ دی وی انہاں کوں پوری صلاحیت حاصل ہئی، اوویں وی بقول دلشاد صاحب ملتانی ، بہاولپوری زبان اردو دے بہوں قریب ہے، عربی،فارسی الفاظ کثرت نال ڈوہائین زباناں وچ ملدن، افعال ، مصادر، وچ وی کوئی ڈھیر فرق نہیں"(5)

QUALITATIVE RESEARCH JOURNAL FOR SOCIAL STUDIES

ISSN Online: 3006-4686, ISSN Print: 3006-4678

Volume No: 03 Issue No: 01 (2026)

مذہب انہاں دی گُھٹی وچ شامل ہا، نانکا وی مذہبی تے ڈاڈکہ وی مذہب نال ہوں گہری وابستگی رکھیندا ہئی۔ انہاں دیاں لکھتاں وچ ڈاہ کتاباں دے عنوانات مذہبی ہن، جنہاں وچوں ہک کتاب چالیھ حدیثاں ہے، آکھیا ویندے کہ اگر مسلمان چالیھ حدیثان زبانی یاد کر گھندے تاں اللہ سوہڑا اوں کوں بخش ڈیندے، تھی سگدے پروفیسر دلشاد کلانچوی نے و ی ایہہ چالیھ حدیثاں چُنڑ چُنڑ تے ایں مقصد واسطے ترتیب ڈتیاں ہوون۔ انہاں دا ترجمہ تے تشریح کرتے ہر عام و خاص واسطے بخشش دا زینہ بنڑایا ہووے۔ اللہ پاک ایں کم دے صدقے مرحوم دی بخشش فرماوے تے جنت الفردوس عطا کرے ، آمین۔

چالیھ حدیثاں دی ایہ کتاب 48 صفحیاں وچ اتے مشتمل ہے جینکوں سرائیکی لائبریری بہاولپور نے 1975ء وچ دین محمدی پریس لاہور توں چھپوائی ہے۔ انہاں دا ایہ ترجمہ عربی زبان توں سرائیکی وچ کیتا گئے۔ ایہہ ہوں آسان تے سلیس ترجمہ ہے، اینکوں سمجھڑ تے عمل کرڑ واسطے نال نال تشریح و توضیح وی کیتی گئی ہے۔

ایں کتاب بارے سجاد حیدر پرویز لکھدن:

> " حدیث دی سرائیکی زبان وچ پہلی کتاب اے رنگدار تے سوہڑی اے، ایندے وچ عربی کنوں سرائیکی وچ ترجمہ تے نال تشریح اتے توضیح کیتی گئی اے، ایں طرح سرائیکی دی خدمت دے نال اپڑی بخشش تے مغفرت دا سامان وی کیتا گئے۔ ایہ ترجمہ ہوں سوہڑے انداز دا ہے"(6)

پروفیسر دلشاد کلانچوی دی کتاب چالیھ حدیثاں وچ انہاں دا علم و ادب تے فکر واضح نظر آندے کیوں جو انہاں نے اپڑی سوچ و فکر کوں استعمال کرتے اپڑے ذہن وچ موجود ذخیرہ الفاظ وچوں چُنڑ چُنڑ تے سوہڑے تے معنی خیز مترادفات دا استعمال کیتے۔ کتاب دے آغاز وچ تندیر دے ذریعے ایں کتاب وچ موجود حدیثاں دے سرائیکی وچ عنوانات تحریر کیتن، تاکہ ضرورت دے پیش نظر عنوان کوں گولڑ وچ کہیں قسم دی مشکل پیش نہ آوے۔

1۔ آپڑیں رب دے قریب ہوون
2۔ اللہ تعالیٰ دلاں تے عملاں کوں ڈیکھدے
3۔ حُبِ رسولﷺ
4۔ قرآن مجید اتے حدیث شریف دی ضرورت
5۔ حدیث کوں بیان تئیں پچاوڑ

QUALITATIVE RESEARCH JOURNAL FOR SOCIAL STUDIES

ISSN Online: 3006-4686, ISSN Print: 3006-4678

Volume No: 03 Issue No: 01 (2026)

6۔ مسلماناں دی نشانی
7۔ مومن بݨݨ دی شرط
8۔ منافق دیاں نشانیاں
9۔ عیب پھلورݨ
10۔ ڈو چاپا آدمی
11۔ اللہ تے توکل
12۔ رحم کیوں کروں
13۔ ماء دی خدمت
14۔ پیؤ نوں راضی رکھݨ
15۔ مسلمان دے ہک ہئے تے حق
16۔ ہمسایاں کوں ڈکھ ڈیوݨ
17۔ کہیں دی ضرورت پوری کرݨ
18۔ نیکی تے بدلی دی حقیقت
19۔ چنگے اخلاق ورتن

پروفیسر دلشاد کلانچوی ہوراں اردو دے پہلےا دیب ڈپٹی نذیر احمد دے ناول "توبتہ النصوح" دا سرائیکی ترجمہ "توبہ زاری" دے ناں نال کیتا۔ دلشاد کلانچوی دا ایہہ ترجمہ شدہ ناول 1977ء وچ سرائیکی ادبی مجلس بہاولپور دی طرفوں چھاپیا گیا۔ "توبہ زاری" زبان و بیان دیاں خوبیاں، لسانی محاسن، فنی باریکیاں، طرز بیان، زبان دی روانی تے سلاست دا بہترین نمونہ ہے۔ پروفیسر دلشاد کلانچوی دے ایں ترجمے شدہ ناول "توبہ زاری" دے آغاز وچ فہرست ڈتی گئی ہے، جیہڑی دیباچہ توں شروع تھی تے پہلی فصل توں بارھویں فصل تک ہے۔ کتاب دے آخر وچ "نذیر احمد دا ہک ناول" دے ناں نال مولانا عبدالماجد دا ہک مضمون پیش کیتا گئے جیندے وچ ڈپٹی نذیر احمد دے ناول دیاں فنی خوبیاں تے اسلوب بیان بارے معلومات فراہم کیتا گن۔ دلشاد کلانچوی نے ایں ترجمے کوں کل بارہ فصلاں وچ ونڈ تے دلی دی تہذیب و ثقافت تے روایات تے اولاد دی تربیت تے لا پرواہی کو پدھرا کیتے ۔ پروفیسر دلشاد کلانچوی نے ایں ترجمے وچ اردو زبان دے مزاج، تہذیب و ثقافت تے روایات کوں پیش نظر رکھے۔ "توبتہ النصوح" ناول وچ ڈپٹی نذیر احمد دا انداز، مکالمے، مکالمیاں دی زبان تے انہاں دے اتار چڑھاؤ کوں حتی المقدور سرائیکی روز مرہ تے محاوریات وچ ڈھالݨ دی بہترین کوشش کیتی گئی ہے۔

QUALITATIVE RESEARCH JOURNAL FOR SOCIAL STUDIES

ISSN Online: 3006-4686, ISSN Print: 3006-4678

Volume No: 03 Issue No: 01 (2026)

ڈپٹی نذیر احمد دے ناول "توبۃ النصوح" وچ عربی، فارسی لفظاں دا بے پناہ استعمال تھئے۔ دلشاد کلانچوی نے انہاں لفظاں کوں اکثر جہیں اُتے ہو بہو رہوݨ ڈتے لیکن جتھاں کوئی مناسب لفظ فٹ آئے، اوں کوں مکالمیاں وچ ضرور فٹ کیتے ، تاکہ پڑھن آلیاں کوں وی چس آوے تے مصنف دی روح وی خوش راہوے۔

دلشاد کلانچوی ایں حوالے نال لکھدن:

> " ناول "توبتہ النصوح" جیویں مولانا عبدالماجد دریا بادی آکھے عربی لفظیں ترکیباں تے عبارتاں نال بھری پئی ہے، ایندا ہلکا پُھلکا تے دل بھاونڑاں ترجمہ ہیوں اوکھا ہا، جیکر اینجھیاں فقریاں جملیاں دا مطلب پوری طرح واضح کرݨ کیتے آپوں کجھ شامل کیتا ویندا تاں ناول دے تسلسل وچ فرق آ ویندا، ایں گالھوں عربی فارسی دا جیڑھا لفظ سرائیکی وچ ہولیا ویندے اوں کوں اوویں رہݨ ڈتا گئے، اتے جیڑھا اوندے پورے مفہوم تے مطلب والا سرائیکی لفظ موجود ہا، تاں وں کوں ضرور جاہ ڈتی گئی ہے، ایں طرح اصل مطلب تے مفہوم کوں گھٹ ودھ نہیں تھیوݨ ڈتا"(7)

دلشاد کلانچوی دا ایہ قصہ میرا مَن دہلوی دے قصہ "باغ و بہار" یا قصہ "چہار درویش" دا ترجمہ شدہ قصہ ہے۔ دلشاد کلانچوی دی ایہہ کتاب سرائیکی مجلس بہاولپور مکتبہ جدید پریس لاہور توں چھپوائی ، ایں قصے دی تندیر وچ 10 موضوع بیان کیتے گن، پہلے درویش دی سیر توں لا تے چوتھے درویش دی سیر تک کہانی خوبصورت انداز تے رواں مکالمیاں دے نال رواں دواں راہندی نظردی ہے۔ ایں قصے وچ تہذیبی ، ثقافتی عناصر کوں ہیوں خوبصورت ٹھیٹھ سرائیکی الفاظ نال بیان کیتا گے، ترجمہ ہوونڑ دے باوجود کتاب "قصے تے پڑ قصہ" دلشاد کلانچوی دی آپڑیں تصنیف لگدی ہے۔ ایندے کل صفہات 276 ہن۔

ایں قصے وچ اساڈے قدیم دور دی تہذیب و ثقافت دیاں جھلکیاں نظر آندن، ایں ترجمے دی ونت بارے دلشاد کلانچوی لکھدن:

> " میں ایں قصے دی روح کوں ترجمے دے چولے وچ کتھاؤں سوڑا نہیں تھیوݨ ڈتا، تے نہ ترجمہ پڑھم والیاں دی دلچسپی کوں کتھاؤن گھٹݨ ڈتے بلکہ ایندی زبان دی سلاست ، روانی تے ایندیاں ادبی خوبیاں کوں وی

QUALITATIVE RESEARCH JOURNAL FOR SOCIAL STUDIES

ISSN Online: 3006-4686, ISSN Print: 3006-4678

Volume No: 03 Issue No: 01 (2026)

قائم رکھے، تاکہ ایہہ ترجمہ ہووݨ دے باوجود
سرائیکی دی خود آپݨڑین تصنیف وی نظر آوے"(8)

"انار کلی" دلشاد کلانچوی دے ڈرامے دی پہلی کتاب ہے، ایں کاتب وچ "انار کلی" توں بعد مشہور انگریز ڈرامہ نویس ولیم شیکسپیئر دے ڈرامے میکبتھ (Mecbeth) دی تلخیص تے ترجمہ بیان کیتا گئے۔ ایں کتاب دا پہلا ڈرامہ انار کلی دلشاد کلانچوی دا ہک تخلیقی ڈرامہ لگدے۔ ایہ مختصر ڈرامہ 24 صفحات تے مشتمل ہے جینکوں ریڈیائی ڈرامے وچ ڈھالیا گئے۔ پروفیسر دلشاد کلانچوی دا ایہ ڈرامہ قابل داد ہے، انہاں دی ایہ کتاب سرائیکی ادب وچ خوبصورت اضافہ ہے۔ ایہ کتاب پہلی واری فروری 1978ء وچ شائع تھئی۔ ایں کتاب دے کل 48 صفحات ہن، کتاب دی اشاعت دے وقت ایندی قیمت ڈو روپے لکھی گئی۔ دلشاد کلانچوی دا اہم ڈرامہ ڈو ایکٹ تے مبنی ہے۔ ایہ ڈرامہ مکالمہ نگاری دی وجہ توں آپڑیں مثال آپ ہے۔

پروفیسر شوکت مغل لکھدن:

" ڈرامہ انار کلی اگرچہ ہک تاریخی کہانی پر روایتی
ڈرامہ ہے جیندا انجام المیہ ہے۔ تاریخ ڈسیندی ہے کہ
"انار کلی" کوں دیواراں وچ زندہ چُݨ ڈتا گیا ہئی، لیکن
دلشاد کلانچوی نے ایندے انجام کوں بدل ڈتے"(9)

دلشاد کلانچوی نے ترجمے کوں وسیبی آکھاݨ تے روز مرہ محاوریاں دا استعمال کرتے ہوں خوبصورت انداز وچ بیان کیتے۔ جذبات کوں بیان کرݨ واسطے خوبصورت تے منجھی ہوئی زبان استعمال کیتی ہے۔

سجاد حیدر پرویز ایں ترجمے بارے لکھدن:

" دنیا دے مشہور انگریز ڈرامہ نویس ولیم شکسپئر
دے ڈرامے "میکبتھ" دی تلخیص ہے، میکبتھ دئے
عظیم تے ضخیم ڈرامے کوں 40 منت دے ریڈیائی
ڈرامے وچ ڈھالیا گئے۔ مجموعی طور تے ایہ کم قابل
تعریف ہے تے سرائیکی ادب وچ ہک اضافہ ہے، زبان
تے مکالمیاں دے لحاظ نال ڈرامے دیاں خوبیاں ایندے
وچ موجود ہن"(10)

خواباں وچ خیال دلشاد کلانچوی تے فدائے اطہر دی تمثیلی انشاء پردیزی دی ہک منفرد کتاب ہے۔ 1980ء وچ سرائیکی ادبی مجلس بہاولپور توں شائع تھی۔ 167 صفحات تے مشتمل ایہ کتاب آکھݨ کوں تاں محمد حسین آزاد دی کتاب "نیرنگ خیال" دا

QUALITATIVE RESEARCH JOURNAL FOR SOCIAL STUDIES

ISSN Online: 3006-4686, ISSN Print: 3006-4678

Volume No: 03 Issue No: 01 (2026)

ترجمہ ہے جیندے اُتے انگریزی مضامین دی بہوں خوبصورت چھاپ نظر آندی ہے۔ دلکش اسلوب تے خوبصورت مصوری دیاں جھلکیاں جاہ جاہ تے نظر آندن، ایویں لگدے جیویں دلشاد کلانچوی لفظیں راہیں مصوری کریندے نظر آندے ہوون، ٹھیٹھ سرائیکی لفظیں دا ورتاوا ، محاورے تشبیہات، تمثیلاں دا استعمال ایندی روانی، وچ کتھایں کمی نہیں آوڑ ڈتی، دلشاد کلانچوی محمد حسین آزاد دی "نرنگ خیال" کوں بہوں متاثر ہن، انہاں وی ایں تخلیق کوں انہاں دی شہرت واسطے کافی سمجھدے ہَن کیونکہ ایندے وچ غیر فانی انشا پردازی کیتی گئی ہے۔

ایں وجہ توں انہاں تے ایں کتاب دا ترجمہ کیتا تاکہ سرائیکی زبان کوں ایں نویں سانچیاں توں واقف کروایا ونجے۔ دلشاد کلانچوی لکھدن:

> " محمد حسین آزاد ہیا کجھ وی نہ لکھدا بس "نیرنگ خیال" ای لکھ ویندا ول وی اوندا شمار اردو دے غیر فانی انشا پردازاں وچوں ہوندا، ایں لحاظوں نیرنگ خیال انہاں دی ہک نمائندہ کتاب ہے تے اردو دے کلاسکس وچوں ہے تے ایں قابل ہے جو ایں کوں سرائیکی ادبی مجلس بہاولپور دی طرفوں علاقائی زبان سرائیکی وچ ترجمہ کر تے چھاپیا ونجے تے سرائیکی زبان و بیان کوں نویاں راہواں تے انوکھیاں سانچیاں توں واقف کروایا ونجے"(11)

سیج ڈکھاں دی سیج پھلاں دی دلشاد کلانچوی دی ایں کتاب دا موضوع بہوں من بھانوٹا ہے، ایندے عنوان توں شاعری دی جھلک نطر آندی ہے، عنوان ترنم آلا تے معنی خیز ہے، دلشاد کلانچوی دا ایہ ترجمہ سرائیکی ادبی مجلس بہاولپور توں 1981ء توں شائع تھیا۔ آغا حشر کشمیری دے ڈرامے کوں سرائیکی زبان وچ ترجمہ کیتا گئے۔

159 صفحیاں دا ایہ ترجمہ دلشاد کلانچوی دے فن ترجمہ نگاری دا بہترین نمونہ ہے۔ دلشاد کلانچوی اردو زبان دیاں خوبصورت ترکیباں اُتے مہارت رکھیندے ہن، ایں وجہ توں خوبصورت تے دل چھکویں لفظاں‌کوں چن چن تے فقریان وچ استعمال کریندے ہن، پروفیسر سجاد حیدر پرویز ایں ڈرامے سیج ڈکھاں دی سیج پھلاں دی بارے لکھدن۔

> " دلشاد کلانچوی دا ایہ ہک کامیاب نثری ترجمہ ہے، سرائیکی وچ شاعرانہ عنوان بہوں سوہما تے مترنم اے ، مترجم دی پکڑ سرائیکی تے اردو زبان دیاں لطافتاں تے

QUALITATIVE RESEARCH JOURNAL FOR SOCIAL STUDIES

ISSN Online: 3006-4686, ISSN Print: 3006-4678

Volume No: 03 Issue No: 01 (2026)

بہوں مضبوط ہے۔ آپریں مہارت پاروں سرائیکی دیاں
نویاں نویاں ترکیباں گھڑن۔"(12)

انگریزی زبان توں سرائیکی وچ سرائیکی مطالعے دے سو سال دا ترجمہ دلشاد کلانچوی دی انگریزی زبان تے دسترس تے انفرادیت دا حامل ہے۔ ترجمے دی ایہ کتاب ڈاکٹر کرسٹو فرشیکل دی انگریزی وچ لکھی گئی کتاب

"A century of Saraiki Studies in English"

دلشاد کلانچوی نے 143 صفحیاں تے مشتمل ایں کتاب دا سرائیکی ترجمہ "سرائیکی مطالے دے سو سال" دے ناں نال کیتا۔ ایہ کتاب 1986ء وچ سرائیکی ادبی مجلس بہاولپور توں شائع تھئی۔ ایہ 1819ء توں 1919 تک سو سال وچ سرائیکی زبان بارے واضح کریندی ہے کہ سرائیکی ادب دی لغت ، ترتیب و تدوین تے مواد کوں کٹھا کرݨ واسطے کیڑھے کیڑھے مراحل توں گزرنا پیا۔ پہلے حصے وچ چار باب تے ڈوجھے حصے میں ڈو باب ڈتے گن۔

انگریزاں دے حوالے نال سرائیکی زبان دے مطالعے دے ارتقاء دیاں مختلف درجہ بندیاں کوں بیان کیتا گئے کہ مہم جو راہنماواں تے سرائیکی زبان کوں بھانویں جو وی ناں ڈتے لیکن ایں کوں بہوں گہرائی نال سمجھے تے ڈٹھے۔ ایں توں علاوہ ایں کتاب دے پہلے حصے وچ مقامی عیسائی مبلغاں خاص طو رتے جیوکس دے کم کوں سراہیا گئے تے بہوں سارے بائبل وچوں ترجمے دے حوالے وی پیش کیتے گن۔

جیوکس دے ترجمے دا نمونہ اے ہے:

" اے خدا جو صلح کراوݨ والا تے ملاپ دا چاہوݨ والا ہیں، جیندی سنجان اساڈی ہمیشہ دی حیاتی تھیندی ہے جیندی بندگی پوری آزادی ہے۔ جیں ویلے اساڈے دشمن اساڈے اُتے وار کرن، آپڑین عاجز بندیاں دی رکھوالی کر تاں جو اساں تیڈی رکھوالی تے پورا بھروسہ رکھ کراہیں دشمن دے زور کولوں نہ ڈروں، اساڈے خدا وند یسوع مسیح دی قدرت نال"(13)

پروفیسر دلشاد کلانچوی دا سرائیکی ترجمہ "سوکھے ترجمے والا قراآن شریف" ہک اینجھا دینی کم ہے جیکوں خراج تحسین پیش کرݨ کوں دل آہدے۔ دلشاد کلانچوی کوں اللہ پاک نے اے شرف بخشیا کر اوہ آ پڑیں مادری زبان دی لوکاں تئیں پچاوے انہاں نے

QUALITATIVE RESEARCH JOURNAL FOR SOCIAL STUDIES

ISSN Online: 3006-4686, ISSN Print: 3006-4678

Volume No: 03 Issue No: 01 (2026)

ابتدا وچ قرآن دےچھ سپاریاں دا ترجمہ کیتا، ول آستہ آستہ اپنے رب دی رحمت نال مکمل قرآن پاک دا سرائیکی ترجمہ مکمل کرگھدا ۔ایہ کم بہوں محنت طلب تے مشکل وی ہئی کیونکہ عربی زبان تے مکمل گرفت حاصل تھیون توں بعد ای ایہ کم آپڑیں تکمیل تک پچ سگدا ہا۔ سورۃ فاتحہ دی تفسیر 1984ء وچ تصنیف کیتی۔قرآن پاک دے پہلے سپارےدا ترجمہ 1990ء وچ چھپیا، ڈوجھے دا 1992ء وچ تے مکمل قرآن پاک دا ترجمہ 1993ء وچ اکادمی سرائیکی ادب بہاولپور نے چھاپیا۔

پروفیسر مقبول گیلانی لکھدن:

> " پروفیسر دلشاد کلانچوی کوں سرائیکی ادب نال بے حد محبت ہئی، سرائیکی زبان دی ترقی وچ انہاں دا بہوں وڈا حصہ ہے۔ دلشاد کلانچوی تقریباً 70 کتابان دے مصنف ہَن، انہاں قرآن مجید دا سرائیکی زبان وچ ترجمہ کیتا اتے قرآن مجید دی عام فہم آسان تفسیر لکھی۔ سیرت النبی دے حوالے نال چار کتابان تالیف کیتیاں"(14)

مرزا اسد اللہ غالب اردو دا ہک شاہکار شاعر گذریے، انہاں دا ناں اوں ویلے ہیا وی معروف تھی گیا جیڑھے ویلے پہلی دفعہ غالب دیاں اردو غزلاں کوں ہک علاقائی زبان وچ منظوم صورت وچ منتقل کیتا گیا تے ایں انداز وچ کیتا گیا کہ پرھنڑ تے سنڑن والا دنگ رہ ونجے۔ ایہ ترجمہ 93 صفحیاں تے مشتمل ہے۔

دلشاد کلانچوی نے غالب دیاں غزلاں دا سرائیکی وچ ترجمہ 1969ء وچ میری لائبریری لاہور توں شائع کروایا تے ڈائریکٹر بشیر احمد چوہدری نے نشر کیتا۔

کتاب دا انتساب مترجم نے اپنڑی مادرِ مرحومہ دے نال کیتا۔ ایں کتاب دا مقدمہ مسعود حسن شہاب دہلوی نے لکھیا تے پیش لفظ خود مترجم دلشاد کلانچوی سئیں نے تحریر کیتا۔ پیش لفظ توں بعد استعاراتِ خواندگی وچ مترجم نے ایں زبان دیاں منفرد خصوصیات دے حوالے نال ترے خصوصیات دا ذکر کیتے۔ (1) نون غنہ دا استعمال ۔ (2) نثر دا استعمال۔ 3 مخصوص حروف۔

مترجم دلشاد کلانچوی نے غالب دیاں غزلاں دا ترجمہ کریندے ہوئے اکثر غزلاں وچ ہو بہو قافیہ ردیف ورتن، لیکن کتھائیں ردیف او ہو رکھنڑ قافیے بدل ڈتن تاکہ شعر دا وزن قائم رہے۔ مترجم دلشاد کلانچوی کیونکہ اعلیٰ تعلیم یافتہ ہن ایں وجہ توں انہاں

QUALITATIVE RESEARCH JOURNAL FOR SOCIAL STUDIES

ISSN Online: 3006-4686, ISSN Print: 3006-4678

Volume No: 03 Issue No: 01 (2026)

کول اردو توں سرائیکی دے مترادفات بہوں ہَن۔ دلشاد کلانچوی نے سوہڑے تے معنی خیز لفظاں دا ورتاوا کرتے ترجمے کوں ملتانی بہاولپوری لب و لہجہ عطا کیتا۔

ڈاکٹر سجاد حیدر پرویز ایں منظوم ترجمے دے شعراں وچ "اوزان تے قوافی دی پابندی بارے لکھدن:

> " منظوم تراجم وچ غالب دیاں غزلاں ہک قابل قدر کوشش ہے۔ ایں وچ غالب دیاں غزلاں دا ترجمہ غالب ای، دے اوزان تے قوافی دے التزام نال کیتا گئے۔ ایہ اپڑی قسم دا انوکھا جیہاں ترجمہ ہے تے مذکورہ پابندی دے نال ایں توں بہتر نہ تھی سگدا ہا، غائب کوں سرائیکی وچ ڈھالڑ دی ایہ سب توں پہلی تے قابل ستائش کوشش ہے جیڑھی کلانچوی صاحب دے حصے وچ آئی ہے۔ انہاں اردو شاعر کوں سرائیکی قارئین نال مخاطب کروائے، ایہ اردو توں سرائیکی وچ پہلا منظوم ترجمہ ہے"(15)

سئیں دلشاد کلانچوی کوں ترجمہ و تدوین وچ بلند مقام حاصل ہے، مثنوی "دلبہار" دلشاد کلانچوی دے سرائیکی زبان اچ منظوم ترجمےد ی شاہکار کتاب ہے، جیکوں 1984ء اچ شائع کیتے،ا یہ کتاب منزل پریس ملتان نے چھاپی، کتاب کل 126 صفحیاں تے مشتمل ہے۔ قیمت اُتے چھپیل قیمت اوں وقت 40 روپے ہئی، فہرست مضامین توں پہلے صفحے تے سرائیکی دے پنج مخصوص حروف ڈتے گن۔

"مثنوی دلبہار" دا ترجمہ مصرعہ بہ مصرعہ ہے۔ مترجم نے ایں ترجمے وچ اصل مثنوی "سحر البیان" وچ موجود اوہ ساریاں فنی خوبیاں دا استعمال کیتے، جنہاں توں میر حسن نے کم گھدے۔ آپ نے ترے درجناں کتاباں دا ترجمہ کرتے سرائیکی ادب کوں وسعت بکشی۔ شوکت مغل لکھدن:

> " مثنوی "دلبہار" دے ناں نال دلشاد کلانچوی دا "سحر البیان" دا منظوم ترجمہ ہک بہوں وڈا کم ہے، میر حسن جئیں سکہ بند اردو شاعر دے کلام دا منظوم ترجمہ کرنڑ جان کوں مشکل وچ پاونڑ والی گالھ ہے، مثنوی دے ہر شعر دا قافیہ ردیف ہیا ہیا ہوندے۔ لکھنو دے مایہ ناز اردو شاعر دی مثنوی کوں سرائیکی رنگ ڈیونڑ تے اوہ وی منظوم ، سورج کوں چراغ ڈکھاونڑ والی گالھ ہئی۔"(16)

QUALITATIVE RESEARCH JOURNAL FOR SOCIAL STUDIES

ISSN Online: 3006-4686, ISSN Print: 3006-4678

Volume No: 03 Issue No: 01 (2026)

پروفیسر دلشاد کلانچوی ہک ادیب، محقق، ماہر لسانیات، تے شاعر ہوونڑ دے نال نال بہترین مترجم تے مدون وی ہَن۔ مثنوی یوسف زلیخان، خیابان خرم تے مذہبی کتاب نور نامہ مدون کیتا تے مثنوی یوسف زلیخاں دا ترجمہ وی کیتا۔

دلشاد سئیں تدوین دے این عمل وچ ٹھیٹھ لفظین دی گول تے روانی دا خاص خیال رکھیا۔ کیوں جو اوہ این گالھ توں واقف ہن کہ تدوین دی بہوں اہمیت ہے ، خاص کر طالب علماں تے تحقیق کاراں واسطے ایندی اہمیت پیا وی ودھ ویندی ہے، ایں ادبی خدمت کیتے دلشاد کلانچوی نے انہاں کتابان دے اصل نسخیاں کوں بہوں محنت ریزی نال گولیا تے ول اصل صورت وچ ترتیب ڈیوڑ دا کم شروع کیتا۔

قدیم سرائیکی زبان دا ڈھیر سرمایہ کیوں جو منظوم صورت وچ ہے، قدیم تے پراڑا ہوونڑ دی وجہ توں ایندے متن وچ بے پناہ غلطیان موجود ہن۔

بہوں سارے ناشرین کوں تاں اتنی فرصت وی کوئنی جو ڈوجھا ایڈیشن چھاپڑ توں پہلے کتاب دے پہلے ایڈیشن دیاں غلطیاں کوں پرکھ تے نوٹ کر گھنن تاکہ نویں ایڈیشن وچ اوہ غلطیاں بار بار نہ آون، لیکن ناشرین بس "مکھی تے مکھی مارڑ" والا کم کیتی آندن۔ "مثنوی یوسف زلیخاں" نال وی ایہو حال تھئے۔ ایندی درستگی واسطے "تدوین" دا عمل بہوں ضروری تھی گیا ہئی۔

"تدوین" عربی زبان دا لفظ ہے جیندے وچ منتشر علمی و ادبی مواد کوں جمع کر تے باقاعدہ ترتیب وچ پیش کیتا ویندے۔ تدوین دا مقصد قدیم متناں کوں غلطیاں توں پاک صاف کر تے مستند تے قابل بھروسہ شکل وچ پڑھن آلیاں دے سامنڑے پیش کرڑ ہے۔ مدون تدوین دے عمل کوں بہوں دلچسپی تے توجہ نال سر انجام ڈیندے بلکہ درست سمت دو گھن تے اوں کو سوہنڑاں وی پیندے۔

ڈاکٹر رشید حسن ایں حوالے نال آہدن:

> " تدوین دا کم کرڑ والے کیتے ضروری ہے کہ اوں کوں ادب، تحقیق توں وی واقفیت تے لگاؤ وی ہووے، ایندے بغیر تدوین دے تقاضیاں کوں پورا نہیں کیتا ونج سگدا، هواشی، متن دا زمانہ تصنیف مصنف تے اوندے عہد نال وابستہ معلومات داخلی شواہد دا یقین تے اینجھی بہوں ساری متعلقہ گالھین ہن جئیں توں کوئی انجھا شخص عہدہ ہر آنھیں تھی سگدا، جیرھا تحقیق توں بالکل آشنا نہ ہووے تے طبعاً اوندے نال مناسبت نہ رکھیندا ہووے۔ جیڑھا شخص تحقیقی

QUALITATIVE RESEARCH JOURNAL FOR SOCIAL STUDIES

ISSN Online: 3006-4686, ISSN Print: 3006-4678

Volume No: 03 Issue No: 01 (2026)

> امتزاج نہیں رکھیندا اوہ تنقید دا کم وی سر انجام نہیں ڈے سگدا۔"(17)

پروفیسر دلشاد کلانچوی نے چار کتاباں کوں مرتب تے مدون کیتا۔

1۔ مثنوی یوسف زلیخاں ترجمہ وی کتیا تے تدوین وی۔ 1978ء
2۔ نور نامہ (1975ء)
3۔ خیابان خرم (1986ء)
4۔ معراج نامہ (1987ء)

ایہ ساریاں کتاباں شاعری اُتے مشتعمل ہِن۔ نور نامہ تے معراج نامہ بہوں قدیم کتاباں ہَن، نور نامہ کوں بہوں سارے محققین تے گیارویں صدی دی تصنیف قرار ڈتے۔ معراج نامہ وی تقریباً نور نامہ دے قریبی زمانے دی تصنیف ہے۔ ایہ ڈوہاں کتاباں کیونکہ بہوں پہلے لکھیاں گئیاں ، ایں واسطے انہاں وچ بہوں غلطیاں پاتیاں ویندن۔ ایں غلطیاں دیاں کافی وجوہات ہن، مثلاً ناشرین اتنے پڑھےلکھے نہ ہَن تے کاتب خود وی کم تعلیم یافتہ لیکن مذہبی ہن جیڑھا کجھ ذہن وچ آیا لکھ ڈتا کہیں اہل ادب توں اوندی تصیح کرواوݨ ضروری نہیں سمجھیا۔

پروفیسر دلشاد کلانچوی نے ایں بہوں وڈے تے مشکل کم وچ ہتھ پایا تے اناہں کتاباں دی تصیح کرݨ دے نال نال اعراب لاتے ہر عام و خاص دے پڑھݨ دے قابل بݨایا، دلشاد سئیں کیونکہ خود بہوں چنگے شاعر ہِن، ایں واسطے شاعرانہ باریکیاں تے اوزان و قوافی بارے خوب جانکاری رکھیندے ہن۔

دلشاد کلانچوی دی "مثنوی یوسف زلیخاں" دلفریب نثری ترجمہ تے قابل اعتماد تدوین دی بہترین کتاب ہے۔ انہاں ایہہ ترجمہ قابل فہم تے آسان بہاولپوری زبان وچ لکھیے، ایں مثنوی کوں سرائیکی ادب وچ کلاسیک دا درجہ حاصل ہے۔ ترجمہ کرݨ توں پہلے انہاں نے ایں مثنوی دا متن درست کیتا، ایں درستگی واسطے مختلف قلمی نسخیاں کوں کٹھا کرتے آپس وچ تقابل کرتے غیر مستند تے تحریفات توں متن کوں پاک کرتے قابلِ بھروسہ متن اپݨے قارئین دے سامݨے پیش کیتا۔

مثنوی دے متن وچ ناشرین دی طرفوں فنی غلطیان بارے دلشاد کلانچوی لکھدن:

> " مثنوی دے انہاں ایڈیشناں کوں پڑھدے ہوئیں وہم و گمان تھیوݨ لگدے کہ شاہد مولوی عبدالحکیم جیہاں عالم و فاضل علم و عروض دے مبادیات توں وی لا

QUALITATIVE RESEARCH JOURNAL FOR SOCIAL STUDIES

ISSN Online: 3006-4686, ISSN Print: 3006-4678

Volume No: 03 Issue No: 01 (2026)

> علم ہا، بہر حال میں سمجھداں کہ ایہ ہک جنگل ہئی جیندے وچوں رستہ بٹاوٹا پیا یا ول ہک بھول بھلیاں تھی کہ جیندے وچوں گذرتے گوہر معنی کوں تلاش کرٹا ہئی، الحمد للّٰہ! ایہ مرحلہ وی طے تھی گیا"(18)

"خیابان خرم" نصیر الدین خرم بہاولپور دے کلام دا مجموعہ ہے، جینکوں صحت لفظی دی نویں ترتیب نال پروفیسر دلشاد کلانچوی سئیں نے مدون کیتا۔ خرم بہاولپوری اوہ شاعر ہَن جنہاں کوں سعدی زمان، انوری عسر ، ملک الشعراء، فردوسی وقت، غالب و خسرو ثانی تے ہیوں سارے ہئے خطابات ملے۔ اتنے وڈے شاعر دا کلام غیر مطبوعہ ہوونڑ انہاں نال ہیوں وڈی نا انصافی ہے۔

پروفیسر دلشاد کلانچوی نے انہاں دے کلام کوں ہک جاہ تے کتھا کرتے باقاعدہ ترتیب نال پیش کیتا۔ بلا شبہ انہاں دی ایہ ہیوں وڈی خدمت ہئی، جیرھی انہاں نے سر انجام ڈتی۔

پروفیسر شوکت مغل لکھدن:

> " اگر دلشاد کلانچوی "خرم" کا کلام مرتب نہ کریندے تاں شعری ادب نال دلچسپی رکھنڑ والے ہیوں سارے شوقین انہاں دے مطالعے توں محروم رہ ویندے"(19)

خرم بہاولپوری دے سرائیکی کلام دا مجموعہ "خیابان خرم" سرائیکی ادبی مجلس بہاولپور نےشائع کیتا۔کتاب دا تعارف محمد عبدالطیف (ایم اے پی ایچ ڈی) نے لکھیا۔ سید نذیر علی شاہ نے خرم بہاولپوری دی تعریف وچ انہاں دی خدو خال تے پختگی دی تعریف کیتی۔ محمد نعیم الدین احمد اربیلہ انہاں دے کلام بارے بیان کریندن کہ:

> " حضرت مولوی حافظ حکیم خان محمد نصیر الدین حسن صاحب خُرم رحمۃ اللّٰہ علیہ نے باوجود ہجوم افکار و یوقلمون حوارث روزگار حسد و طعن یار اغیار تن تنہا اس زبان بہاولپوری کوں پایہ تکمیل تک پہنچایا ہے۔ ایں کلام وچ صنائع بدائع یعنی کلام دیاں خاص خوبیاں کٹ کٹ تے بھر ڈتن۔ جیڑھا عربی، فارسی تے اردو وچ مایہ ناز ہِن۔ انہاں ساریاں دا ایں زبان وچ استعمال کیتا ہُئے جنہاں کوں پہلے کہیں تے استعمال نہیں کیتا تے ایں توں پہلے ایہ زبان مُعرا یعنی بلو

QUALITATIVE RESEARCH JOURNAL FOR SOCIAL STUDIES

ISSN Online: 3006-4686, ISSN Print: 3006-4678

Volume No: 03 Issue No: 01 (2026)

حاشیہ ہئی، خوبی بندش، نُدرت خیال، جدت مضامین
شوکت الفاظ معنی، لطافت مضامین، حسن تخلص ،
حسن ادب، کثرت لغات، محاورات، ضرب الامثال توں
مالا مال کرتا ہیں زبان کوں تمام تر رنگینیاں تے نازک
خیالاں دا گلزار بنڑا ڈتے"(20)

نور نامہ گیارویں صدی عیسوی دی تخلیق ہی ایں صدی وچ بہوں سارے شاعراں نے نور نامے لکھے کیونکہ ایہ صنف منظوم سیرت نگاری وچ نعتیہ کلام تصور کیتا ویندا ہا۔ ایں نظم وچ کائنات دی تخلیق کرنڑ تے رب سوہنڑے تے رب دے حبیب حضرت محمد دی شان مبارک بیان کیتی گئی ہے۔ "نور نامہ" کوں منظوم شعری ادب وچ اولیت حاصل ہے۔ ایہ ہک طویل نظم ہے جیڑھی 500ھ وچ لکھی گئی جیندا آغاز حمد توں تھیندے۔

ڈاکٹر نصر اللہ خان ناصر لکھدن:

" نور نامے او قدیم ترین نظماں ہن جنہاں وچ نور محمد
دی تعریف و ثنا کیتی گئی ہے، سرائیکی زبان دا
مشہور نور نامہ حضرت مُلاں دا لکھیا ہویا ہے، ایندی
اشعار دی تعداد 150 ہے تے ایہ مثنوی دی طرز تے
لکھیا گے"(21)

حضرت ملاں دا "نور نامہ" جیڑھا کہ سینکڑاں سال پہلے دی تصنیف ہے اینکوں سئین دلشاد کلانچوی نے تصحیح کرنڑ دے نال نال اعراب لاتے ہر عام و خاص دے پڑھنڑ دے قابل بنڑا ڈتا۔ ایہ انہاں دا بہوں وڈا کارنامہ ہے،، ایندی قدامت تے سنِ تصنیف بارے حضرت ملاں نے نور نامے اندر بیان کر ڈتے۔

" پنج سو سال جو گذرے آھے ہجری بعد رسولوں
ملا کہے غریب وچارا کم علماواں کولوں"

ایں نظم دا آغاز حمد باری تعالیٰ توں ایں طرح کیتا گے:

" صفت ثناء ربے دی کیجئے جو صفتاں دا والی
باجھوں صفت ثنا ربے دی جا نہیں کوئی خالی"(22)

عہد قدیم وچ بہوں سارے علماء اکرام نے اپنڑی سرائیکی شاعری دا موضوع معراج نامیاں کوں وی بنڑایا۔ ایہ معراج نامے باقاعدہ سرائیکی صنف بنڑ تے علماء تے صوفیاء کرام دی شاعری دا موضوع بنڑ گئے، مختلف شاعراں نے معراج نامے لکھے لیکن میاں خاور یار تے حافظ محمد یار دے معراج نامے مقبولیت دے حامل بنڑے۔

QUALITATIVE RESEARCH JOURNAL FOR SOCIAL STUDIES

ISSN Online: 3006-4686, ISSN Print: 3006-4678

Volume No: 03 Issue No: 01 (2026)

پروفیسر دلشاد کلانچوی نے حافظ محمد یار دا معراج نامہ مرتب کیتا۔ ایندے وچ کل 26 بند ہِن، جنہاں وچ حضور صلی اللہ علیہ وسلم دے واقعہ معراج کوں بہوں سڑھپ نال بیان کیتا گئے، ایہ معراج نامہ سرائیکی لائبریری بہاولپور توں شائع تھیا۔ ایں معراج نامے دی خاصیت ایہ ہے کہ ایندا انداز مخمس والا ہے، ایندے ہر بند دا آخری مصرعہ ہکو ہے۔ نمونہ ڈیکھو:

توں نبی کونین سرور پاک سید مرسلین　　دین روشن شانِ افضل تو پیغمبر آفرین
توں نبی سرتاج بہتر یا محمد خاتمین　　حوض کوثر دا توں ساقی ہر نبی دا پیشوا
تو اگے فریاد میڈی یا محمد مصطفےٰ(23)

سئیں دلشاد کلانچوی نے آپڑیں تحقیق دے مطابق کھوج لاتے، انہاں کتاباں دا املاء درست کرتے آپڑیں مخصوص انداز نال ترتیب ڈے تے سڑھپ پیدا کیتا، اصل متن دی میراث کوں خوبصورت بڑاتے اوندے اُتے آپڑیں تحقیق دی عمارت بلند کیتی۔

حوالہ جات:

1. دلشاد کلانچوی، پروفیسر ، "ادب میں تراجم کی اہمیت" (مضمون) مشمولہ، ادبی زاویے، اسلام آباد، اکادمی ادبیات ۱۹۸۴ء،ص ۱۸۸
2. گل عباس اعوان، ڈاکٹر، "تفہیمات"، ملتان، جھوک پرنٹرز، ستمبر ۲۰۱۶ء، ص:۹۳
3. مقبول گیلانی، ڈاکٹر، سرائیکی زبان و ادب ایک تاریخ ایک جائزہ، ملتان، جھوک پرنٹرز، دسمبر ۲۰۱۱ء، ص: ۱۲۶
4. مسعود حسن شہاب (پیش لفظ) انتخاب دیوان ، خواجہ غلام فرید، (مرتب) دلشاد کلانچوی، پروفیسر بہاولپور، اردو اکیڈمی۱۹۷۳ء، ص، س ن
5. شہاب دہلوی، (مقدمہ) گالب دیاں غزلاں، مترجم) دلشاد کلانچوی
6. دلشاد کلانچوی، پروفیسر، انتخاب دیوان خواجہ غلام فرید، بہاولپور، اردو اکیڈمی ۱۹۷۳ء، ص: ۲۱۹
7. دلشاد کلانچوی، پروفیسر، مترجم، "توبہ زاری"، بہاولپور، سرائیکی ادبی مجلس ۱۹۷۷ء، ص:۶
8. دلشاد کلانچوی، (مترجم)، "قصے تے پڑ قصہ"، لاہور، مکتبہ جدید پریس، ۱۹۷۸ء، ص : ۴، ۵
9. شوکت مغل، پروفیسر، "دلشاد کلانچوی شخصیت اور فن بہاولپور"، اکادمی سرائیکی ادب، ۲۴ مئی ۲۰۰۴ء، ص:۶۸
10. سجاد حیدر پرویز، مضمون، "ہک کامیاب مترجم"، مشمولہ ماہنامہ سنہڑا، بہاولوپر، دسمبر ۱۹۹۲ء، ص:۱۲۹

QUALITATIVE RESEARCH JOURNAL FOR SOCIAL STUDIES

ISSN Online: 3006-4686, ISSN Print: 3006-4678

Volume No: 03 Issue No: 01 (2026)

11. دلشاد کلانچوی، پروفیسر، (مترجم)، "خواباں وچ خیال"، بہاولپور، سرائیکی ادبی مجلس، ۱۹۸۰ء، ص:۰۷
12. سجاد حیدر پرویز، پروفیسر، "مضمون ہک کامیاب مترجم"، مشمولہ، ماہنامہ سنہیڑا، بہاولپور، دسمبر ۱۹۹۲ء، ص: ۱۳۱
13. دلشاد کلانچوی، (مترجم(، "سرائیکی مطالعے دے سو سال " ، بہاولپور، سرائیکی ادبی مجلس، ۱۹۸۶ء، ص:۱۰۴
14. مقبول گیلانی، ڈاکٹر، تاریخ سرائیکی زبان و ادب ہک مطالہ ہک جائزہ، ملتان، جھوک پرنٹرز، دسمبر ۲۰۲۵ء، ص: ۵۵۶
15. سجاد حیدر پرویز، ڈاکٹر، (مضمون)، "دلشاد کلانچوی ہک کامیاب مترجم"، مشمولہ ، ماہنامہ سنہیڑا، بہاولپور، دسمبر ۱۹۹۲ء، ص:۱۳۰
16. شوکت مغل، پروفیسر، "دلشاد کلانچوی شخصیت اور فن "، بہاولوپر، اکادمی سرائیکی ادب فروری ۲۰۰۴ء، ص:۷۴
17. خان، رشید حسن، "ادبی تحقیق مسئلہ اور تجزیہ (مضمون)، مشمولہ اردو میں اصول تحقیق، لاہور، اردو اکیڈمی ۲۰۱۲ء، ص، ن
18. دلشاد کلانچوی، پروفیسر، (مترجم و مدون) "مثنوی یوسف زلیخاں"، بہاولپور، اردو اکیڈمی، ملی پرنٹرز، ۱۹۷۸ء، ص:۱۲
19. شوکت مغل، پروفیسر، "دلشاد کلانچوی، شخصیت اور فن " بہاولوپر، اکادمی سرائیکی ادب، لٹل سٹار پرنٹنگ پریس، ۲۴ مئی، ۲۰۰۴ء، ص:۶۴
20. دلشاد کلانچوی ، پروفیسر (مرتب و مدون)، "خیابانِ خرم"، بہاولپور، اکادمی سرائیکی ادب ۱۹۸۶ء، ص:۱۲
21. نصر اللہ خان ناصر، ڈاکٹر، "سرائیکی شاعری دا ارتقاء، ملتان، سرائیکی ادبی بورڈ، ۲۰۰۷ء، ص: ۱۶۲
22. نور نامہ ، حضرت ملاں، "تصحیح و ترتیب"، دلشاد کلانچوی، سرائیکی لائبریری بہاولپور، ص:۲۵
23. نصر اللہ خان ناصر، ڈاکٹر، "سرائیکی شاعری دا ارتقاء، ملتان، سرائیکی ادبی بورڈ، ۲۰۰۷ء، ص: ۱۶۳